

УДК 821:111-3

Філатова О. О.

НОМІНАТИВНИЙ АСПЕКТ ПОЗНАЧЕННЯ ОДЯГУ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена розгляду різних типів номінацій, які використовуються для позначення того чи іншого елемента одягу в англomовному дискурсі. У роботі аналізуються як прості, так і деривативні номінації, досліджуються можливі класифікації номінативних одиниць.

Ключові слова: номінація, невербальна комунікація, оцінка.

Філатова Е. А. Номинативный аспект обозначения одежды в англоязычном художественном дискурсе. – Статья. Статья посвящена рассмотрению разных типов номинаций, которые используются для обозначения того или иного элемента одежды в англоязычном дискурсе. В работе анализируются как простые, так и деривативные номинации, исследуются возможные классификации номинативных единиц.

Ключевые слова: номинация, невербальная коммуникация, оценка.

Filatova O. O. Nominative aspect of clothes nomination in the English fiction. – Article.

The article deals with the investigation of different nominating types for different elements of clothes in the English discourse. The article investigates simple as well as derivative nominations, possible classifications of nominative units.

Key words: nomination, non-verbal communication, evaluation.

Комунікація відіграє найважливішу роль у нашому житті, без неї ми навряд чи змогли б назвати людину соціальною істотою. Іншими словами, комунікація – це те, із чим ми стикаємося кожного дня, незважаючи на те, якою мовою розмовляємо.

Інформація, яку співрозмовник отримує від нас, включає не тільки слова, так званий вербальний канал. Інший канал є невербальним, під яким розуміють процес комунікації, що здійснюється через відправлення й одержання певних знаків. Він включає жести, мову тіла чи поставу, вираз обличчя та контакт очей, зачіску, символи й інфографіку, просодіку, паралінгвістику, емоції й об'єктну комунікацію, тобто артефакти [8; 9].

Використовуючи артефакти як узагальнюючий термін для косметики, одягу, аксесуарів та інших речей, які люди використовують для самоприкрашення, ми вважаємо їх частиною невербальної комунікації. Різні науковці, досліджуючи подібну проблематику, вважають артефакти «специфічною групою матеріальних об'єктів, які не належать до предметів першої необхідності» [1, с. 73], «універсальною мовою» (“universal tongue”) [11, с. 4], «фізичними об'єктами, які є елементами мови та відіграють ключову роль у взаємовідносинах індивідів і колективів» [12, с. 94].

Наведені вище визначення артефактів дають підставу стверджувати, що вибір того чи іншого предмета одягу тісно пов'язаний із самоідентифікацією, виразом власного настрою та приналежності до певної соціальної групи. Саме тому зовнішнє позначення персонажа в цілому й позначення елементів одягу зокрема займає ключове місце в будь-якому художньому творі. Опис одягу – фрагмент дискурсу, який містить лінгвальне позначення одягу (номінативна одиниця) і його формально-стилістичні, естетико-оцінні властивості (дескриптор) [4, с. 8].

Одяг як ключовий компонент невербальної комунікації завжди привертав увагу науковців.

Так, позначення одягу досліджувалося з погляду модних тенденцій [3], як компонент портретного зображення персонажа в художньому дискурсі [7]. Ця стаття представляє детальний розгляд саме номінативних типів на позначення одягу та його елементів у класичному й сучасному художньому дискурсі, що й зумовлює **актуальність роботи**. Метою статті є проаналізувати номінативні одиниці, які використовуються для позначення одягу та його елементів в англomовному художньому дискурсі, що може бути реалізоване через виконання таких **завдань**: вивчити приклади найменування предметів одягу та його компонентів в англomовному художньому дискурсі, класифікувати номінативні одиниці, виокремити найбільш популярні механізми позначення.

Традиційно номінативною одиницею вважають слово та словосполучення [2, с 6; 5, с. 11]. Відповідно до класифікації 3.3. Чанишева, номінація також може бути синтетичною (тобто такою, яка передається одним словом), і аналітичною, ускладненою (яка за своєю суттю є декількаслівним найменуванням) [10].

Проаналізувавши різні англomовні художні твори, класичні та сучасні, ми дійшли висновку, що найбільш типовими способами позначення невербального компоненту «одяг» є однослівна номінація, номінація та дескрипція, номінація й оцінка (рис. 1).

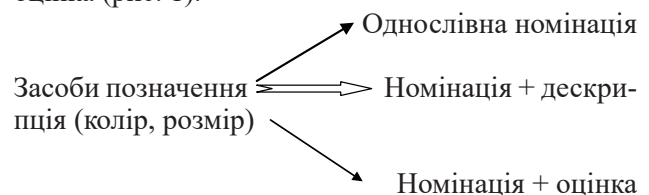

Рис. 1. Способи позначення невербального компонента «одяг»

Однослівна номінація є найбільш часто вживаною формою позначення одягу як в усному, так і в письмовому мовленні. Вона зручна та швидка й використовується тоді, коли автор не бажає надавати тому чи іншому предмету одягу додаткових функцій. Прикладами використання одного слова для позначення одягу можуть стати такі уривки з художніх текстів:

1. "Look here, I have bought this bonnet" (13, с. 222).

2. "Then when we finally persuaded her, she went back to the shop and chose a new bonnet for a visit" (16, с. 18).

3. "He was wearing a blazer and slacks and looked very handsome" (18, с. 308).

4. "She threw the note away after glancing at it, and packed up the things he had left there. There weren't many, toiletries, some jeans, underwear, shirts, a pair of Nikes, flip-flops, and loafers" (18, с. 250).

5. "The men were wearing tuxedos" (18, с. 360).

6. "I always remember my mother coming down those stairs in beautiful evening gowns, with all her jewels and furs, and my father waiting at the bottom of the staircase in his tailcoat and top hat, smiling as he looked up at her" (18, с. 233).

Дескрипція – це процес зображення, специфікація будь-чого. Це надання визначення, презентації або пояснення речі, процесу чи явища. У письмовому дискурсі дескрипція є не тільки описом предметів одягу як таких, що включає надання найбільш важливих характеристик, а й складання психологічного портрету людини, яка обирає ту чи іншу деталь гардеробу. Відповідно до природи одягу, можна виділити найбільш важливі характеристики тієї чи іншої речі: довжина, колір, матеріал і розмір (рис. 2).

Рис. 2. Характеристики речей

Усі ці чотири основні характеристики мають свої підгрупи. Так, відповідно до довжини, предмет одягу може бути довгим (long), середньої довжини (midi) і коротким (short). Наприклад:

1. "However, your coming just at this time is the greatest of comforts, and I am very glad to hear what you tell us of long sleeves" (13, с. 152).

2. "Tom and George were standing side by side, and all heads turned as Sarah came slowly down the stairs in a long white dress" (18, с. 383).

3. "<...> Also asked me if I got anything nice for Christmas in rather flirty way/ Think might wear short black skirt tomorrow" (15, с. 19).

Оскільки значна частина інформації сприймається людиною через канал зору, **колір** є надзви-

чайно важливою характеристикою, адже дає змогу відчувати настрій персонажа, риси його характеру. Колір – це поняття, яке широко використовується в психології (хромотерапія, хромодагностика). Із погляду психології, а точніше результатів, які отримують психологи, проводячи той чи інший тест для діагностики характеру, темпераменту чи настрою, потрібно спиратися на певні конотації кольорів (К.С. Маслак), які наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Конотації кольорів

Червоний колір	збудливий, гарячий, енергійний, життєрадісний
Жовтогарячий	яскравий, викликає радість, покращує настрій
Жовтий	дарує гарний настрій, викликає щастя, оптимізм
Зелений	є ознакою успіху, щедрості
Блакитний	легкий, свіжий, небесний
Синій	холодний, спокійний, благородний
Фіолетовий	виражає спокій, також вважається кольором смутку та скорботи
Коричневий	теплий, гармонійний; створює спокійний настрій
Сірий	холодний, спокійний, відсторонений
Білий	легкий, вільний, символ чистоти та рівноваги
Чорний	суворий, зібраний, елегантний

Використавши той чи інший колір для позначення предмета одягу, автор або передає внутрішній стан персонажа (адже вибір кольору впливає з нашого емоційного стану), або прагне викликати відповідні почуття в читача. Прикладами використання назв кольорів із позначенням предметів одягу можуть стати **такі уривки**:

1. "He finally walked in at seven-thirty, in blue jeans and a black turtleneck that made him look sexier than ever" (18, с. 65)

2. "At the last minute, they had decided to make the wedding black tie" (18, с. 360).

3. "Her hair was a short platinum cap, her clothes an eclectic post-hippie blend of colours and styles that somehow worked admirably on her" (14, с. 15).

На протипагу базовим кольорам є так звані вторинні назви кольору, які утворюються за допомогою таких засобів:

1) **асоціативна номінація**, зокрема асоціація з:
– **родом діяльності**:

A. "She was wearing a neat navy blue suit, which was the kind of thing she always wore when she visited him" (18, с. 6).

B. "He looked classically American with his blazer and khaki pants..." (18, с. 105);

– **напоєм**:

“She had found the perfect dress in a color they called champagne” (18, с. 354);

2) розширення значень прикметників:

– “I saw it in a magazine with gold shoes” (18, с. 259);

– “She came out in her pale gold and champagne-colored evening gown with gold high-heeled shoes” (18, с. 361).

Наступною характеристикою предметів одягу, яку часто зазначають у зовнішній характеристиці персонажа, є матеріал. Основними матеріалами, з яких виготовляють одяг, є тканина (бавовна, льон, вовна, шовк, синтетичні волокна), хутро, шкіра. Наприклад:

1. “The girl’s letters were rather different – all about wedding clothes, and a white silk dress she desperately wanted” (16, с. 24).

2. “She had given him several cashmere throws to keep him warm” (18, с. 6).

3. “A leather jacket he left there for weekends” (18, с. 250).

Останнім, але не менш важливим параметром для зображення одягу є **розмір**, який може бути об’єктивно великим або маленьким, суб’єктивно відповідним чи невідповідним (типу фігури або загальному образу). Наприклад:

“It was a size bigger than she would have liked, but she looked exquisite” (18, с. 383).

Зображуючи персонажа, автор завжди прагне вмістити в опис якомога більше інформації, зробити його комплексним, наблизити до реального сприйняття. Для цього використовують метод поєднання декількох характеристик в одному описі. Наприклад:

1) колір + матеріал:

– “She left him a stack of new books, some music to listen to, and a pair of black satin pajamas that seemed to amuse him” (18, с. 6);

– “Sarah was wearing a new brown velvet suit she had bought herself as a gift, to celebrate her windfall from Stanley” (18, с. 149);

– “Sarah realized then that she had to get one herself. This time she chose a dark green velvet” (18, с. 354);

2) колір + довжина:

– “Also asked me if I got anything nice for Christmas in rather flirty way/ Think might wear short black skirt tomorrow” (15, с. 19);

– “– Mum. It’s my first day at work today. I’m really nervous.

– Oh, my godfathers, darling! What are you going to wear?

– My short black skirt and a T-shirt” (15, с. 208);

– “Tom and George were standing side by side, and all heads turned as Sarah came slowly down the stairs in a long white dress” (18, с. 383);

3) колір + матеріал:

– “She’d dressed exactly right for the occasion in the outfit her talented stylist had picked out for her – a black cotton sundress with a wide scarlet piping

at the bodice and a scatter of free-form tan and brown leaves tumbling down the short, narrow skirt” (17, с. 21);

4) колір + матеріал + довжина:

“Audrey found an off-white satin cocktail dress with crystal beads on the hem, cuffs, and neck. (An implicit meaning of length as cocktail dresses are always midi in length)” (18, с. 331).

Часто в описі річ передається лише назвою матеріалу, з якого вона виготовлена: “I always remember my mother coming down those stairs in beautiful evening gowns, with all her jewels and furs, and my father waiting at the bottom of the staircase in his tailcoat and top hat, smiling as he looked up at her” (18, с. 233).

Ще одним типом позначення предметів одягу (відповідно до рис. 1) є номінація + оцінка, тобто називання предмета з наданням йому оцінної характеристики. Під оцінкою розуміють позначення якості, важливості. Прикладами використання цього типу представлення предметів одягу в англійському дискурсі можуть бути такі уривки:

1. “Or, in other words, you are determined to have him. He is rich, to be sure, and you may have more fine clothes and fine carriages than Jane. But will they make you happy?” (13, с. 367).

2. “She was wearing a pretty silk dress in a deep turquoise, and high-heeled black suede shoes, with beautiful turquoise earrings and a matching ring” (18, с. 147).

3. “I always remember my mother coming down those stairs in beautiful evening gowns, with all her jewels and furs, and my father waiting at the bottom of the staircase in his tailcoat and top hat, smiling as he looked up at her. She was so wonderful to look at” (18, с. 233).

4. “She bought him presents – a new CD he had to hear, gourmet chocolates that were the best ever, funny T-shirts he never wore” (17, с. 47).

Беручи до уваги той факт, що зазвичай засобом оцінки тієї чи іншої речі є прикметники, їх можна поділити на дві основні групи:

1) прикметники з інгерентним значенням «красивий»: fine clothes, a pretty silk dress, beautiful turquoise earrings; слова із загальним значенням оптимальності та доцільності – matching handbag;

2) прикметники з адгерентним оцінним значенням. Такі прикметники мають позитивну конотацію в межах системи цінностей, пов’язаних із модою. Наприклад, у словосполученні gold high-heeled shoes, прикметник high-heeled сприймається як такий, що має позитивну конотацію, якщо таке взуття в моді.

Провівши детальний аналіз механізмів позначення одягу та його компонентів в англійському художньому дискурсі, ми дійшли висновку, що позначення одягу персонажа – це найбільш дієвий засіб, який використовують автори для зображення персонажа, адже це дає змогу відчу-

ти емоційний стан і сформувати власне ставлення. Найбільш частим способом (82%) позначення одягу є використання декількаслівних номінацій, поєднання інформації про колір, матеріал, довжину того чи іншого елемента одягу. Перспективами подальших досліджень у сфері позначення одягу в англійському дискурсі можна назвати прагма-

тичний аспект. Велика кількість проаналізованих одиниць одягу в художньому дискурсі, а також численні наукові роботи сучасних і закордонних авторів, присвячені цій темі, дають підстави стверджувати, що одяг несе не лише суто номінативну, але й прагматичну, оцінну функції, створює загальний образ людини.

Література

1. Галицька Є.А. Назви парфумерно-косметичних товарів як номінативно-інформаційний структурний каркас / Є.А. Галицька // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – Вип. 24. – К., 2013. – С. 73–89.
2. Жаботинская С.А. Лингвокогнитивный подход к анализу номинативных процессов / С.А. Жаботинская // Вісник ХНУ, № 928. – 2010. – С. 6–20.
3. Коваленко Г.М. Англійська лексика моди XX – XXI ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 – «Германські мови» / Г.М. Коваленко. – К., 2005. – 20 с.
4. Козоза Г.А. Дескрипції одягу в дискурсивно-прагматичному аспекті (на матеріалі сучасної англійської публіцистики) : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.04 – «Германські мови» / Г.А. Козоза ; Київський нац. лінгв. ун-т. – К., 2011. – 20 с.
5. Левицкий А.Э. Функциональная переориентация номинативных единиц современного английского языка : [монография] / А.Э. Левицкий. – Житомир : Редакционно-издательский отдел ЖГПУ, 2001. – 168 с.
6. Маслак К.С. Коннотация цветообозначения в английских и русских пословицах / К.С. Маслак, А.А. Егурова // Гуманитарные научные исследования. – 2014. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://human.snauka.ru/2014/06/7170>.
7. Мусурівська О.В. Лексичні особливості портретних описів у сучасному англійському художньому дискурсі / О.В. Мусурівська, А.С. Присакару // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. 2016. – № 22. – С. 122–124.
8. Сєрякова І.І. Соматикон англійських дискурсивних практик : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / І.І. Сєрякова. – К., 2012. – 32 с.
9. Солощук Л.В. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації в сучасному англійському дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Л.В. Солощук. – К., 2009. – 42 с.
10. Чанышев З.З. Некоторые особенности однословных инесколькословных номинативных единиц современного английского языка. – Уфа, 1985. – С. 36–41.
11. Lurie A. The language of clothes / A. Lurie. – New York : Random House, 1981. – 272 p.
12. Pratt M. Symbols as a language of organizational relationships / M. Pratt, A.Rafaeli // Research in Organizational Behavior. – 2001. – Vol. 23. – P. 93–133.

Джерела ілюстративного матеріалу

13. Austen J. Pride and Prejudice/ J. Austen. – Moscow : Foreign Languages Publishing House, 1961. – 388 p.
14. Burford P. Too Darn Hot / P. Burford. – N.Y. : Kensington Publishing Corp., 2000. – 172 p.
15. Fielding H. Bridget Jones's diary / H. Fielding. – London : Picador, 1998. – 310 p.
16. Gaskell E. Cranford / E. Gaskell, Retold by K. Mattock. – Spain : Oxford University Press, 2000. – 88 p.
17. Phillips S. What I did for love/ S. Phillips. – N.Y. : Harper Collins Publishers, 2009. – 410 p.
18. Steel D. The House / D. Steel. – N.Y. : A Division of Random House. Inc., 2006. – 404 p.